

Terugkoppeling inwonersavonden – Wensen en zorgen over kleine windmolens

In december 2023 vonden er vier inwonersbijeenkomsten plaats, in Boskoop, Aarlanderveen, Hazerswoude-Rijndijk en Zwammerdam. Deze bijeenkomsten werden geïnitieerd door Gemeente Alphen aan den Rijn, om zo bij inwoners hun wensen, zorgen en ideeën rondom kleine windmolens op te halen.

De inwonersavonden maakten onderdeel uit van een bredere verkenning:

- In gesprek met stakeholders
Op 29 november 2023 vond de stakeholdersbijeenkomst plaats. Hier waren o.a. vertegenwoordigers van de dorpsverleggen, agrariërs, ondernemers, energiecoöperaties en geïnteresseerde inwoners aanwezig.
- In gesprek met inwoners
De inwoners van de gemeente Alphen aan den Rijn zijn op een aantal momenten bevraagd. Dit was tijdens de straatgesprekken op 27 november en 20 december en tijdens de vier inwoneravonden op 4, 7, 12 en 20 december 2023. U was bij één van deze avonden aanwezig.

Alle opbrengsten worden gebundeld in een verslag en aangeboden aan de wethouder. Dit verslag vormt de basis voor het beleid dat opgesteld gaat worden over kleine windmolens.

De inwonersavonden werden begeleidt door bureau EMMA. Een aantal ambtenaren van de Gemeente Alphen aan den Rijn was aanwezig om vragen te beantwoorden en context te geven waar nodig.

Op de volgende pagina's staat een korte samenvatting van de inwonersavonden, met daarbij de zorgen en wensen die de desbetreffende avond naar boven kwamen.

5.1 Inwonersavond Boskoop

Op 4 december kwam een vijftal inwoners uit Boskoop samen in het Boomkwekerijmuseum voor de eerste inwonersavond. Door de lage opkomst werd het een open en verdiepend gesprek. De opmerkingen staan hieronder, in willekeurige volgorde en per thema geclusterd.

- Eigen of lokaal gebruik: De deelnemers gaven aan dat de kleine molens energie moeten opwekken voor eigen gebruik (bijvoorbeeld agrarisch bedrijf) of voor een kleinschalig cluster van ondernemers/inwoners. Alleen opwekken wat er gebruikt wordt, zelfvoorzienend. Lokaal opgewekt = lokaal gebruiken = geen transportverliezen.
- Geen overlast voor de omgeving: Het wordt zeer belangrijk gevonden dat de omgeving geen hinder ondervindt door een kleine windmolen, door het beperken van geluidsoverlast en slagschaduw. Zet de windmolen stil op momenten waarop de omgeving last heeft van periodieke slagschaduw (zoals hoogzomer).

- Samenwerking: Stimuleer samenwerking, bijvoorbeeld door een aantal kleine bedrijven/particulieren samen één molen te laten plaatsen.
- Omgeving meenemen: Neem omwonenden mee in proces. Participatie door initiatiefnemers.
- Landschapskwaliteit: De deelnemers vragen zich af hoe het landschap mooi te houden, geen wildgroei, willen geen Flevoland worden. Hoewel door de meeste aanwezigen de kleine molens niet lelijk gevonden worden, gaat het vooral om de hoeveelheid of plaatsing die de landschapskwaliteit kan aantasten.
- Duurzaamheid: Er zijn vragen over de levensduur en levenscyclus (recyclebaarheid) van de kleine molens.
- Vogels en vleermuizen: Deelnemers maken zich zorgen over de vliegroutes van vogels en vleermuizen in combinatie met de kleine windmolens. Anka geeft aan dat de provincie met een onderzoek komt naar de ecologische gevolgen. Verplichte stilstand van de molens tijdens de trek wordt als optie genoemd.
- Hoogte: Zorg dat de hoogte van de molen past bij de omgeving. Maak niet van een hoogte van 35 meter de norm. Kleiner, bijvoorbeeld 25 meter, wordt door de deelnemers als meer gewenst ervaren.
- Ontwerp: De voorkeur gaat uit naar een landelijk ontwerp met houten wieken. Er werd een suggestie geopperd om de mast te laten verlopen in kleur, zodat het nog beter in het landschap past.
- Plaatsing: Zorg voor het verspreid en geordend neerzetten van de kleine molens. In de buurt bij boerengebouwen of bedrijventerrein.
- Rol van de gemeente: Deelnemers vragen zich af of er leningen/subsidies vanuit de gemeente zijn voor kleine windmolens. Daarnaast verwachten de deelnemers snelheid en duidelijkheid vanuit de gemeente. Schets een duidelijk kader maar ben ook flexibel. Kijk en leer als gemeente ook van goede voorbeelden uit de wijde omgeving.
- Experimenteren: Begin snel met een aantal proefmolens bij enthousiaste ondernemers. Dit kan ook zorgen voor vergroten draagvlak.
- Netcongestie: Een aantal deelnemers zag een paar voordelen in de komst van kleine windmolens, zoals het ontlasten van het elektriciteitsnet.
- Onderzoek: 12 ondernemers hebben een onderzoek laten doen naar kleine windmolens en wat passend is bij hun bedrijven. Zij willen het liefste morgen een kleine molen.
- Zorgen: Eén inwoner had duidelijke zorgen over grote windturbines en de energietransitie in het algemeen.

5.2 Inwonersavond Aarlanderveen

Maar liefst 73 inwoners uit Aarlanderveen waren op 7 december 2023 aanwezig bij de inwonersavond. Deze mooie opkomst was voor een groot deel te danken aan de inspanningen van de Belangenvereniging Aarlanderveen (BVA). Door de grote opkomst werd besloten niet in groepen uit elkaar te gaan maar om er één plenair gesprek van te maken. Anka Silvertand en Anthony Nieland gaven vanuit de gemeente antwoorden op vragen en dagvoorzitter Maarten Fluit zorgde ervoor dat iedereen gehoord werd. De sfeer was prettig, open en bij vlagen kritisch. Tijdens de bijeenkomst zijn alle opmerkingen genoteerd op post-its en op een grote poster geplakt. De opmerkingen staan hieronder, in willekeurige volgorde en per thema geclusterd.

- Maatwerk:
 - Veel van de opmerkingen die deze avond gemaakt werden, gaan over de wens voor maatwerk. Er moet goed gekeken worden naar de omgeving.
 - Vrijwel iedereen steekt de hand op bij de vraag wie maatwerk van groot belang vindt.
 - Daarnaast het voorstel om in het beleid onderscheid te maken tussen de kernen.
 - Ook maatwerk nodig bij wat 'voldoende afstand' is, zoals benoemd in de uitgangspuntennotitie.
- Kroonjuweel:
 - Aarlanderveen is een kroonjuweel. Dit is een beschermde status en daar moet eer aan gedaan worden.
 - Een deelnemer vraagt zich af of deze status vanuit de provincie wel echt voor bescherming zorgt.
- Hoogte:
 - Alle handen gaan omhoog bij de vraag wie er tegen de molens van 45 meter is. Dit wordt te hoog gevonden voor de landschappelijke inpassing. De gemeente geeft aan dat er geen windmolens van 45 meter in Aarlanderveen zullen komen. Deze hoogte geldt alleen voor bedrijventerreinen (nu al op Greenport in Boskoop).
 - Deelnemer noemt ter referentie de hoogte van molen 'De Morgenster', deze heeft een tiphogte van 25 meter.
 - Deelnemer vraagt of een molen van 15 meter genoeg opbrengt. Gemeente geeft aan dat één kleine molen ongeveer één boerenbedrijf of tien huishoudens kan voorzien.
 - Gemeente geeft aan dat er ook gedacht kan worden aan een flexibele regel, b.v. een 10% regel. De windvangst is namelijk beter als de molens wat hoger zijn dan andere objecten in de omgeving. Molen zou dan bijvoorbeeld (maximaal) 10% hoger kunnen zijn dan andere objecten.
 - Een deelnemer vraagt of een andere hoogte mogelijk is bij plaatsing onderaan de dijk. Een andere deelnemer reageert dat er geen uitzonderingen gemaakt moeten worden.
- Samenwerking:
 - Aantal deelnemers geeft aan dat er nagedacht moet worden over een verdienmodel, iedereen moet er wat aan hebben.
 - Hoe laten we de molens ten goede komen aan inwoners? Een agrariër stelt voor om twee kleine windmolens op zijn terrein te plaatsen: één voor zijn eigen onderneming en één voor een collectief van inwoners. Dit kan ook het draagvlak vergroten.
 - Ongeveer 1/3 van de deelnemers steekt de hand omhoog bij de vraag wie samenwerking ziet zitten.
- Energiecoöperatie:
 - Een aantal deelnemers steekt hun hand op bij de vraag of zij een energiecoöperatie zouden willen starten.
 - Een deelnemer woont in een hofje met een aantal woningen. Hij wil graag de mogelijkheden verkennen om gezamenlijk een molen neer te zetten. Lokaal eigendom belangrijk.
 - De gemeente geeft aan open te staan voor initiatieven.
 - Deelnemer stelt kleine windmolens los te koppelen van eigen grond. Ook mogelijkheden om mee te doen in coöperatie, zonder grond.

- Voorstel om dit gesprek voort te zetten. Een bijeenkomst over wat dit zou betekenen en hoe zit eruit zou kunnen zien.
- Woningcorporaties:
 - Deelnemer vraagt wat het voordeel is voor inwoners. Zelf huurt ze bij een woningcorporatie en vraagt wat dit voor haar betekent/of ze mee kan doen als huurder. Gemeente zegt contact op te zullen nemen met woningcorporaties.
- Energiebehoefte:
 - Wat is de energiebehoefte van Aarlanderveen? Deelnemer stelt dat dit eerst duidelijk moet zijn, en vanuit daar eventuele plannen maken. Niet andersom.
 - Met een kleine molen zijn er maar weinig opbrengsten. Er zijn er dan dus veel nodig, of hogere windmolens. Vertel het eerlijke verhaal.
- Duurzaamheidseisen en tempo maken:
 - Een agrariër geeft aan te moeten voldoen aan duurzaamheidseisen en regels over CO2 vermindering. Dit wordt verlangd vanuit de consument en de overheid. Een kleine windmolen is niet perse winstgevend, het duurt tien jaar voor de investering eruit is. Maar ze moeten wel om te kunnen blijven voldoen aan alle eisen. Met een kleine windmolen van 15 meter, naast de zonnepanelen op de stal, zou deze agrariër erg geholpen zijn.
 - Een andere deelnemer geeft aan dat hij blij is dat de gemeente hier nu eindelijk over nadenkt. In de omgeving staan al wel kleine molens terwijl er hier nog niets mogelijk is. De wens is er wel.
 - Wanneer wordt de hoogte van 15 meter mogelijk? Er moet snel duidelijkheid komen. Hij vraagt de gemeente de kosten voor de wijziging van het bestemmingsplan op zich te nemen.
- Visiedocument:
 - Deelnemer vindt het erg jammer dat de kleine windmolens niet zijn meegenomen in het visiedocument. Gemiste kans.
- Doelgroep:
 - Deelnemer stelt dat er nog geen tien boeren zijn in Aarlanderveen. Waarom is dit dan nodig? Gemeente geeft aan dat het niet alleen om boerenbedrijven gaat, maar eventueel ook om bijvoorbeeld ondernemers of inwoners met veel grond.
 - Een andere deelnemer vraagt of is onderzocht hoeveel ondernemers/agrariërs in Aarlanderveen dit willen. Gemeente geeft aan dat LTO hier wel algemene cijfers over heeft en dat de gemeente vaak wordt benaderd met het verzoek om beleid.
- Duurzaamheid:
 - Er wordt gevraagd hoe het zit met de duurzaamheid en circulariteit van de kleine molens. Deze zouden moeilijk recyclebaar zijn. Een andere deelnemer legt uit dat de footprint van windmolens alsnog veel kleiner is dan andere (fossiele) bronnen.
 - Houd in het beleid rekening met de duurzaamheid van de molens.
- Batterijen: Er wordt gevraagd of er wordt nagedacht over opslag op batterijen. Kijk breder, naar het gehele systeem.
- Rol van de gemeente:
 - Deelnemer stelt dat gemeente duidelijk moet zijn over de opbrengsten per hoogte.

- Een deelnemer stelt dat de gemeente beter haar huiswerk moet doen. Veel vragen blijven onbeantwoord. Gemeente geeft aan dat inwoners nu juist in een vroeg stadium betrokken worden, terwijl nog niet alle antwoorden er zijn.
- Gemeente heeft toegezegd in de terugkoppeling het vervolgproces te schetsen.
- Gemeente heeft toegezegd deelnemers van het proces op de hoogte te houden.
- Agrarische bedrijven:
- Een deelnemer vraagt aan de gemeente hoe het gemeentelijk plan om het aantal boerenbedrijven te verminderen in verhouding staat tot het beleid van kleine windmolens. Gemeente geeft aan dat kleine windmolens niet alleen bij (functionerende) boerderijen geplaatst kunnen worden, de doelgroep is breder.
- Daarnaast zegt de gemeente dat als er geen interesse is in kleine molens, er geen gebruik van gemaakt zal worden.
- Plaatsing:
- Een terugkerend dilemma is de plaatsing van een kleine molen. Een kleine windmolen zou op een open veld/akker het meeste energie opleveren maar zorgt dan voor meer landschapsvervuiling. Minder landschapsvervuiling bij plaatsing in de buurt van een gebouw/boerderij/schuur maar dan minder opbrengst.
- Zonnepanelen:
- Hoeveel zonnepanelen zijn er nodig bij plaatsing van een kleine windmolen? Gemeente geeft aan dat 1:1 volgens de netbeheerder de ideale verdeling is.
- Er was ooit sprake van participeren in zonnepanelen maar deelnemer geeft aan dat dit nooit van de grond is gekomen. Gemeente geeft aan dat dit vanuit het Rijk gestopt is.
- Netcongestie:
- Vraag of het elektriciteitsnet de komst van kleine windmolens wel aan kan. Gemeente legt uit dat kleine windmolens juist de druk van het net wat af kunnen halen. De verdeling tussen zonne- en windenergie is goed voor het net. De netbeheerder is door de gemeente betrokken.
- Uiterlijk:
- Deelnemer vraagt of er ook kleine windmolens zijn in de stijl van de Molenviergang. Een andere deelnemer stelt voor te denken aan een natuurlijke uitstraling.
- Energietransitie:
- Een deelnemer zegt dat het elektriciteitsvraagstuk de komende jaren alleen maar groter wordt. Dit gaat ook pijn doen. Maar we moeten denken aan de volgende generaties en samenwerken.
- Visualisatie:
- Behoeftte aan visualisatie. Hoe ziet zo'n kleine molen er in het landschap uit? Provincie heeft hier voorbeelden van. Dit rapport wordt gedeeld met de deelnemers.
- Proces:
- Deelnemers willen op de hoogte worden gehouden van het proces. Gemeente geeft aan te mikken op Q1 (maart) 2024 voor het vaststellen van het beleid.
- Vraag of de conceptversie van het beleid ook op de website van BVA kan komen. Gemeente en BVA zeggen toe.

5.3 Inwonersavond Hazerswoude-Rijndijk

De bijeenkomst van 12 december 2023 bracht een groep van ongeveer 25 tot 30 deelnemers bij elkaar. Veel van deze deelnemers besloten pas op het allerlaatste moment om te komen ('s ochtends stond de teller nog op 4). Een groot deel van deze deelnemers bestond uit agrariërs, die dringend actie willen zien met betrekking tot de kleine windmolens. Daarnaast waren er enkele inwoners aanwezig, van wie de zorgen voornamelijk lagen in kwesties rondom grote windturbines. De sfeer was goed. De opmerkingen staan hieronder, in willekeurige volgorde en per thema geclusterd.

- Haalbare oplossing: Veel deelnemers vinden kleine windmolens een haalbare oplossing, vooral voor de periodes van energiedalen. De synergie tussen zonne- en windenergie wordt gezien als waardevol, juist op momenten waarop één van beide bronnen niet beschikbaar is.
- Maatwerk: Volgens de deelnemers is er maatwerk per locatie nodig. Goed kijken naar overlast per specifieke locatie. Maar wel duidelijke kaders.
- Leefbaarheid: Tijdens het gesprek kwamen verschillende zorgen naar voren met betrekking tot leefbaarheid. Dit ging over slagschaduw, geluidsoverlast en rommeligheid van het landschap bij te veel verschillende type molens. Er werd aangegeven dat de gemeente kan sturen op type.
- Inpassing in het landschap: Deelnemers gaven aan dat er goed nagedacht moet worden over de positionering van de kleine windmolens. Niet dichtbij huizen.
- Veiligheid: Ook over de veiligheid van kleine windmolens werd een aantal opmerkingen gemaakt. Bijvoorbeeld over of het materiaal waarvan de molens worden gemaakt wel veilig is voor de gezondheid. Ook werd er geopperd om veiligheidsnormen op te stellen, met jaarlijkse keuring en onderhoud.
- Netcongestie: Deelnemers geven aan dat kleine windmolens kunnen bijdragen aan het ontlasten van het elektriciteitsnet.
- Lastige businesscase: Het blijkt echter lastig om een solide businesscase te maken voor (zeer) kleine windmolens, met name gezien de recente stijging van de rente. Dit blijkt een punt van zorg te zijn voor velen (voornamelijk agrariërs) die overwegen in deze technologie te investeren. Geen verdienmodel = geen groene stroom.
- Hoogte:
 - Deelnemers geven aan dat windmolens van 15 meter niet rendabel zijn.
 - Vraag wordt gesteld of men liever 1.000 kleine molens wilt, of 5 grote turbines.
- Samenwerking: Plaatsen van één molen op erf of meer? Dan kunnen ook de burens worden voorzien van energie.
- Rol van de gemeente:
 - De dringende vraag aan de gemeente is om snel met duidelijk beleid te komen. De deelnemers willen helderheid over wat wel en niet mag, zoals regels over afstand en slagschaduw. De trage wetgeving en besluitvorming staat mensen echt in de weg.
 - Wees als gemeente eerlijk en transparant.
- Grotere kleine windmolens: Er werd een verzoek gedaan om grotere kleine windmolens toe te staan binnen de regelgeving.

Inwonersavond Zwammerdam

Op 20 december 2023 kwamen 17 inwoners samen om in gesprek te gaan over hun wensen en zorgen rondom kleine windmolens. Het onderwerp bleek erg te leven bij alle deelnemers. Met het splitsen van de inwoners in twee groepen werd duidelijk dat het sentiment in beide groepen sterk verschilde. In groep 1 leefden voornamelijk zorgen, scepsis en wantrouwen tegenover de gemeente en overheid. In groep 2 zaten enthousiastelingen van kleine windmolens, enkelen van hen willen graag een eigen molen en manen de gemeente haast te maken met beleid. Omdat de verschillen in de groepen zo groot zijn, zijn deze keer de antwoorden per groep geordend.

Groep 1:

- Inpassing in het landschap:
 - Deelnemers uit deze groep geven aan zich zorg te maken over de inpassing in het landschap. De zorgen zitten in de hoogte van de molens, de gevolgen van slagschaduw en geluidsoverlast en de nabijheid bij de dorpskern.
 - Zorg dat niemand er last van heeft en er voldoende afstand tot de bebouwing is.
- Leefgenot/leefbaarheid:
 - Angst voor aantasting/vermindering van leefgenot en leefbaarheid door de komst van kleine windmolens.
 - Alles komt al op de schouders van Zwammerdam. Veel bij elkaar; asiel, zon, etc.
 - Deelnemers geven aan dat Zwammerdam als kleine gemeente niet alleen de lasten moet dragen, maar juist ook de lusten. Er moet een eerlijke verdeling zijn.
- Hoogte:
 - Een hoogte van 15 meter werd als limiet genoemd. Er is geen vertrouwen over de maximale hoogte. Deze deelnemers geven aan dat de molens naar hun verwachting steeds hoger zullen worden.
 - Geen vertrouwen in de gemeente. Ze benoemen ashoogte als misleiding.
- Eigen gebruik:
 - Kleine windmolens alleen voor eigen gebruik, niet als verdienmodel!
 - Hoe hoger de molen wordt, hoe meer eraan verdiend kan worden. Niet terugleveren.
- Particulieren: Alleen bij particulieren mogelijk als niemand er last van heeft.
- Bodegraven: Aantal deelnemers heeft zorgen over de grens met Bodegraven. Wat gebeurt er als Bodegraven besluit windmolens op die grens te plaatsen?
- Circulariteit: Deelnemers maken zich zorgen over de circulariteit en afbreekbaarheid van de molens.

Groep 2:

- Rol van de gemeente:
 - Er moeten snel duidelijke kaders komen. Zorg voor snelheid.
 - Stap af van maatwerk, het duurt lang en is duur. Zet maatwerk alleen in bij moeilijke gevallen (bijvoorbeeld windmolens van 45 meter).
 - Zorg dat de regels zo geformuleerd zijn dat de gemeente alleen hoeft te toetsen.
 - Maak een kaart met waar kleine molens mogen komen en hoe hoog deze mogen zijn.
 - Kijk naar andere gemeenten en kopieer goede ideeën. Vind het wiel niet opnieuw uit. Zoek samenwerking op.
 - Wenst de gemeente wijsheid toe bij het opstellen van het beleid. Ga uit van de mogelijkheden.

- Hoe zit het in de toekomst met de saldering?
- Kijk meer naar innovaties.
- Begin snel met een pilot.
- Netcongestie:
 - Smart grid: netwerk evenwichtig uitwisselen.
 - Zorg voor technische randvoorwaarden.
 - De ontwikkeling van opslagcapaciteit gaat hard. Dat moet goed in de gaten worden gehouden.
- Houd rekening met de omgeving:
 - Betrek meteen de omgeving, vanaf het begin.
 - Zet participatiegroepen in.
 - Houd rekening met overlast door slagschaduw, geluidsoverlast en horizonvervuiling. Zorg voor duidelijkheid en geef duidelijke kader over geluid, schaduw en materiaal.
 - Als iedere boer een molen gaat plaatsen, wat betekent dat dan voor de omgeving?
 - Verwachting dat er weinig bezwaar komt tegen kleine molens.
 - Mogelijkheid om de molen stil te zetten bij zon, om slagschaduw tegen te gaan.
- Hoogte:
 - Hoogte van 15 meter is niet meer rendabel.
 - Masthoogte in de gaten houden en uitrekenen hoe ver dit van andere objecten zit.
- Energietransitie: We hebben veel energie nodig de komende decennia. Daar moeten we allemaal een steentje aan bijdragen.
- Samenwerking:
 - Onderzoek de mogelijkheden of bedrijven/buren aan elkaar kunnen leveren.
 - Interesse in collectief.
 - We moeten voorkomen dat wie het eerst komt, het eerst maalt.
 - Voorkomen dat ondernemers elkaars wind afpakken.
- Lokale opwek:
 - Lokale opwek is lokaal gebruik.
 - Bij overcapaciteit de energie naar de omgeving. Niet terug leveren aan het net. Zeker ook in combinatie met zon.
- Plaatsing:
 - Locatie moet de mogelijkheid hebben om te heien. Er is een stevige grondstructuur nodig.
 - Stap af van dogma's. Geef de mogelijkheid om te bouwen buiten het bouwvlak, dat is meer rendabel.
- Veiligheid: Stel keuringseisen op.
- Uiterlijk: Er zijn veel verschillende soorten kleine windmolens. Bekijk wat de markt te bieden heeft.